

Мисенко М.О.,

студентка 6 курсу, 7 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ТИПОЛОГІЯ ЖЕРТВ ЗЛОЧИНІВ

Ключові слова: жертва, віктимність, типологія.

Анотація. У тезах розглянута проблема жертв злочину та наведені різні підходи їх типології.

Аннотація. В тезисах рассмотрена проблема жертв преступления и приведены различные подходы их типологии.

Ключевые слова: жертва, виктимность, типология.

Summary. In theses the problem of victims of crime is considered and various approaches to their typology are presented.

Keywords: victim, victimization, typology.

Проблема класифікації та типології жертв злочину була та залишається актуальною на сьогодні, оскільки жертвою злочину може бути будь-яка людина з моменту її народження і до смерті. Більш того, це питання досить важливе, ще й тому, що класифікація і ти-

пологія жертв злочинів тісно пов'язані з вирішенням практичних завдань боротьби зі злочинністю, а саме полегшує діяльність правоохоронних органів щодо виявлення потенційних жертв.

Жертва у віктимології – це будь-яка окрема людина, або певна спільнота людей в будь-якій формі їх інтеграції, яким злочинними діями прямо чи опосередковано завдано моральної, фізичної чи матеріальної шкоди [1, с. 348].

Крім того, існує поняття латентної жертви – це особа, яка реально постраждала від злочину, але з певних причин цей факт залишився прихованим від офіційного обліку [1, с. 55; 4, с. 74].

Проблематика жертв злочинів сприяла появі перших підходів до питань типології останніх. Вагоме місце у типології жертв злочину займає підхід, запропонований Г. фон Хентігом. Він поділяв жертв злочинів на загальні типи та психологічні типи. До загальних типів жертв злочинів Г. фон Хентінг відносить: 1) молодь; 2) жінок; 3) людей похилого віку; 4) психічно недорозвинених та хворих; 5) іммігрантів, представників національних меншин та ін. Під психологічними типами жертв злочинів цей автор розуміє: 1) т.-зв. «депресійних суб'єктів»; 2) осіб, схильних до неправомірного отримання вигоди; 3) осіб, схильних до надміри кохання; 4) самотніх осіб; 5) осіб, які надміру легко і агресивно проявляють своє незадоволення; 6) осіб, які потрапили у т.-зв «безвихідні ситуації» [2, с. 386–389].

Комплексний підхід щодо класифікації жертв злочинів кладе в основу ступінь віктимності, що відображає у найбільш узагальненому вигляді: віктимну деформацію особи; професійну віктимність; вікову віктимність; віктимну патологію. Це дає можливість виділити такі типи злочинів:

1) випадкова жертва – коли особа стає такою внаслідок збігу обставин. Взаємовідносини, що виникли між жертвою та злочинцем, не залежать від їхніх волі та бажання;

2) жертва з незначним ступенем ризику – особа, що живе при нормальних для всіх людей факторах ризику і віктимність якої зросла непередбачено під впливом конкретної несприятливої ситуації;

3) жертва з підвищеним ступенем ризику – особа, котра має низку віктимних ознак. До цієї категорії належать два основних види

жертв: а) жертви необережних злочинів – коли характер роботи, яку вони виконують, або їхня поведінка в громадських місцях мають більш високу, ніж звичайно, віктимність; б) жертви умисних злочинів, соціальний статус яких або роль, яку вони виконують, пов'язані з підвищеним ризиком (працівники правоохоронних органів і воєнізованої охорони тощо). Жертвами цього типу можуть бути й особи, віктимність яких зросла внаслідок конкретних взаємин між жертвою та злочинцем, а також діями третіх осіб, котрі породили конфліктну ситуацію. Віктимність може проявитися також у манерах поведінки майбутньої жертви, в її зовнішньому вигляді;

4) жертва з дуже високим ступенем ризику – особа, морально-соціальна деформація якої не відрізняється від правопорушників. Вона характеризується стійкою анти суспільною спрямованістю, схильністю до алкоголю, наркотиків, статевою розбещеністю тощо. Висока віктимність – це стан, який тривалий час не зникає і після того, як особа змінила свою поведінку [1, с. 57].

Науковець С. Шефер поділяв жертв злочину на: 1) тих, що не перебувають у жодному зв'язку зі злочинцем; 2) тих, що самі спровокували злочин; 3) тих, що прискорили вчинення злочину; 4) осіб, слабких біологічно; 5) тих, що знаходяться на найнижчому щаблі соціальної драбини; 6) жертв політичного характеру; 7) жертв самовіктимізації [3, с. 32].

Загалом метою вивчення жертв є підвищення ефективності запобігання конкретних злочинів і злочинності загалом шляхом здійснення цілеспрямованого впливу як на злочинців, так і на потенційних жертв злочинів.

Варто зазначити, що незважаючи на значну різноманітність підходів до типології жертв злочину, вони не суперечать та не протиставляються один одному, а, навпаки, доповнюють один одного, характеризуючи поняття жертви.

Таким чином, типологія жертв необхідна не тільки для вивчення самих жертв злочину, а й для організації віктимологічної профілактики, тобто попередження становлення жертвою злочину.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінологічна віктимологія: навчальний посібник / За заг. ред. О.М.Джужу - Von Henting H. The Criminal and His Victim. Stud-

ies in the Sociobiology of Crime / Hans von Henting. – New York: Schocken Books, 1979. 461 с.

2. Bieńkowska E. Wiktymologia Zarys wykladu / Ewa Bieńkowska. – Warszawa: Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich. 2000. 136 с.

3. Головкін Б. М. Поняття латентної жертви злочину у віктимології. Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні : матеріали «круглого столу» в рамках VII Всеукр. фестивалю науки 25 квіт. 2013 р. : 20 років НАПрН України. Харків, 2013. С. 74–77. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10985/1/Golovkin_74-77.pdf

Науковий керівник: к.ю.н., ас. К. Д. Кулик